

Carmelcollege Oss

1923 - 1948

Titus Brandsmalyceum

1948 - 1973

Een HBS in Oss ?

Oss – lange tijd een stipje op de kaart.

Wil een jongen naar Gymnasium of HBS?

naar Den Bosch of Nijmegen
met de trein.
Of bij mensen in de kost.

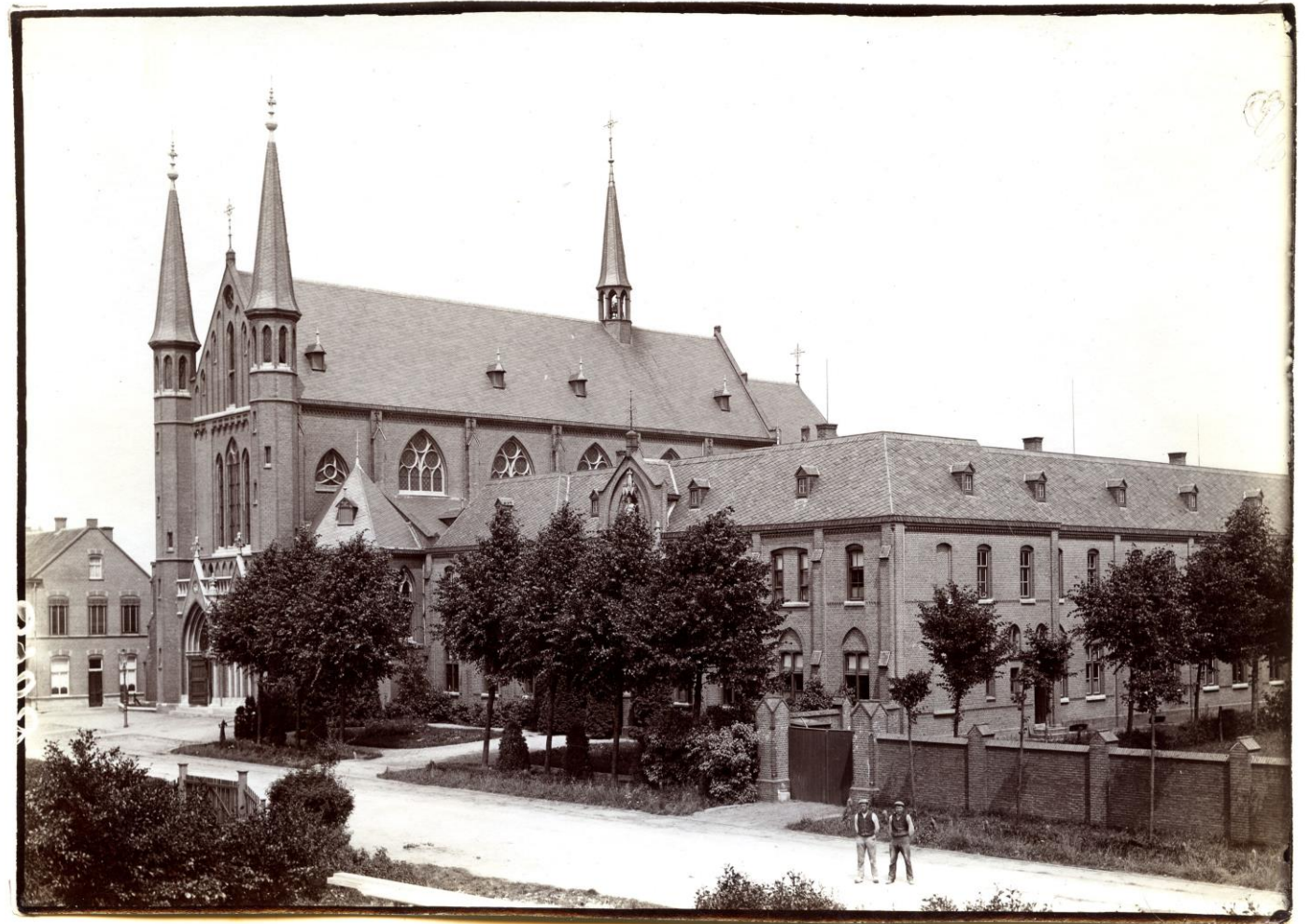
Er waren wel priesteropleidingen (klein-seminaries), bv. in Megen.

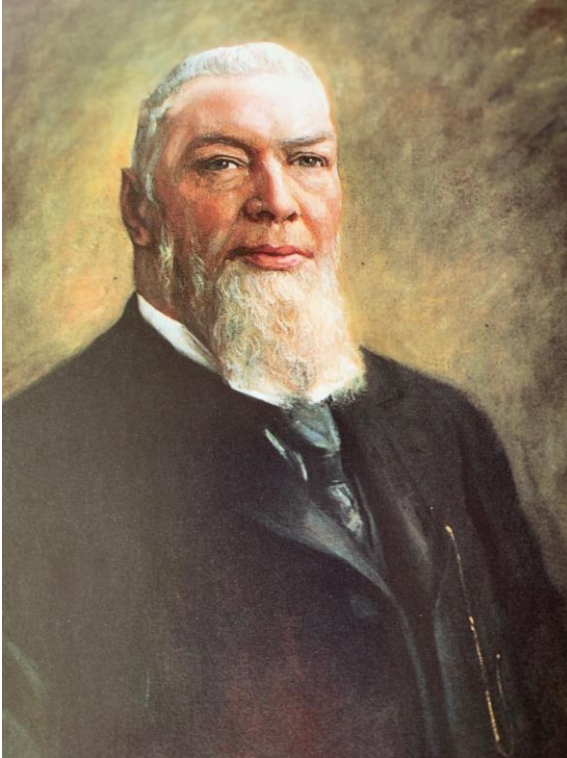
1890

De Carmelieten zoeken
uitbreiding en komen naar Oss
Jan Jurgens regelt een lening.

Direct wordt een klooster met
kerk gebouwd, over het spoor
aan de Molenstraat.

Jan Jurgens (1835 – 1913), directeur van de grootste margarinefabriek.

Hij wil meer onderwijs in Oss, allereerst een Ambachtsschool (lessen na werktijd!), in de Monsterstraat

Villa Josina

Jan woont in een grote
villa met 2 ha. tuin,

aan de rand van het
centrum van Oss
(nu Molenstraat 2 t/m 30)

pater Titus Brandsma komt in 1909 in Oss (28 jaar)

In het klooster krijgt hij al snel een
belangrijke rol.

In 1912 komt hij zelfs al in het hoofdbestuur
van de Carmelieten in Nederland.

Foto uit 1913 (Titus 32 jaar)

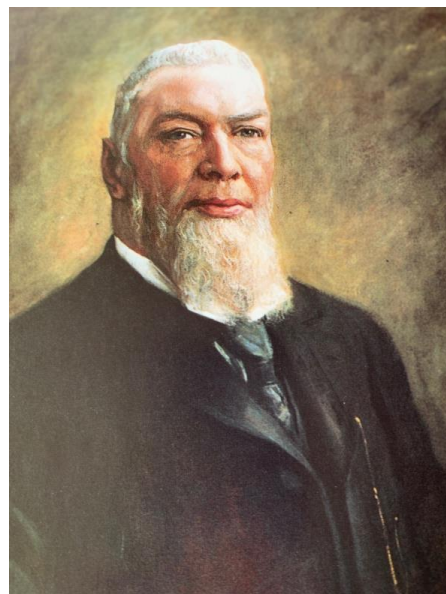
Archief- en Documentatiecentrum
voor r.k. Friesland te Bolsward

Titus Brandsma en Jan Jurgens hebben regelmatig gesprekken

Die villa? Wat zal ik daarmee doen?

Jan Jurgens neemt de orde van de Carmelieten in zijn testament op, ten behoeve van een school.

Mei 1913:

Jan Jurgens
overlijdt
(77 jaar)

1913

Erven schenken de villa Josina

bestemming: een HBS

noot: Er bestonden in Nederland
nog slechts enkele R.K. middelbare
scholen – geen van alle betaald door
de overheid.

krant 28 september:

Van hier en uit den Omtrek Een heuglijke Tijding

Daar wij niet konden wachten, om onze lezers onderstaand heuglijk nieuws mede te deelen, bulletineerden wij heden morgen:

Eindelijk kunnen we de bevestiging meedeelen van het gerucht, dat reeds zoo lang hier de ronde deed en dat met groote spanning te gemoet werd gezien:

Oss krijgt een Hoogere Burgerschool

Die school hebben we te danken aan de nobele Familie Jurgens, die reeds zoo veel goeds hier deed en nog doet, en zal staan onder leiding en bestuur van de ZEW. Paters Carmelieten alhier.

Zooals bekend hebben nl. de zonen en dochters van den Heer Jan Jurgens de woning en den tuin van de villa in de Molenstraat daarvoor ten geschenke aangeboden aan de Paters Carmelieten met de opdracht daar de Hoogere Burgerschool te vestigen.

En de Paters hebben dat heerlijk geschenkenaanvaard. De school zal in 1915 een aanvang nemen.

Wat dat feit voor Oss beteekent, is van zoo verstrekkende beteekenis, dat de waarde er van voor onze Gemeente niet is te schatten.

voor het oogenblik zeggen we alleen:

Dank aan de edelmoe-pige gevers!

Dank aan de Eerw. Paters Carmelieten!

1913 – 1923

Langdurig uitstel

De krant schreef: ‘de school zal in 1915 een aanvang nemen’.

Dat was een wensdroom.

De bisschop gaf in oktober 1913 toestemming, maar:

Het ministerie van onderwijs reageerde niet. WO-I gaf grote begrotingsproblemen, maar vooral: ‘bijzonder onderwijs’ (RK, PC) moest zichzelf maar bedruipen.

Dus: geen ‘Hoogere Burgerschool’ (HBS).

In 1916 deed de middenstandsvereniging “Oss belang / de Hanze” een aanvraag voor een **Middelbare Handelsschool** (een school van meer praktische aard).

Het werd 1918 voordat er beweging kwam.

1919: *Voorlopig in de villa:*

Middelbare Handelsschool,
uitgaande van “De Hanze”.

Directeur: pater Modestus, *waarnemend*: pater Titus o.Carm.
Start met 18 leerlingen .

1919 - 1922

Langdurige onderhandelingen over een HBS.

De Carmelieten kwamen langzaam maar centraal te staan.

In 1921 gingen ze tenslotte in overleg met de stichting O.M.O. (“Ons Middelbaar Onderwijs in Noord Brabant”)

Die bleek een lastige gesprekspartner. OMO vond het een gewaagd plan voor een plaats als Oss.

OMO stelde drie eisen: opheffing van de Mulo van de Fraters in Oss (!)
én: een gemeentesubsidie van jaarlijks f 20.000,- én: geen Carmeliet als directeur.

1922

Eindpunt: De Carmelieten besluiten: dan beginnen we zelf een school. Ze nemen de Middelbare Handelsschool over, en:

De Carmelieten richten de Stichting Carmelcollege op, via een stichtingsakte van 30 mei 1922 bij notaris Bijvoet (Berghem).

Deze Stichting wil meteen twee scholen beginnen: Carmelcollege Oss en Twents Carmellyceum Oldenzaal. Beide zouden in 1923 starten – in Oss met alleen jongens, in Oldenzaal met jongens en meisjes !

Ja, de twee bisschoppen waren het niet eens !

1923 De HBS start

(alleen HBS-B, alleen jongens)

met 2-HBS: 36 leerlingen, dus 2 klassen.

Het ministerie van onderwijs is akkoord gegaan, maar geeft geen 'subsidie'.

Gemeente en provincie betalen wel.

1926 Rijkssubsidie komt af. Zelfs mag een schoolgebouw ontworpen worden.

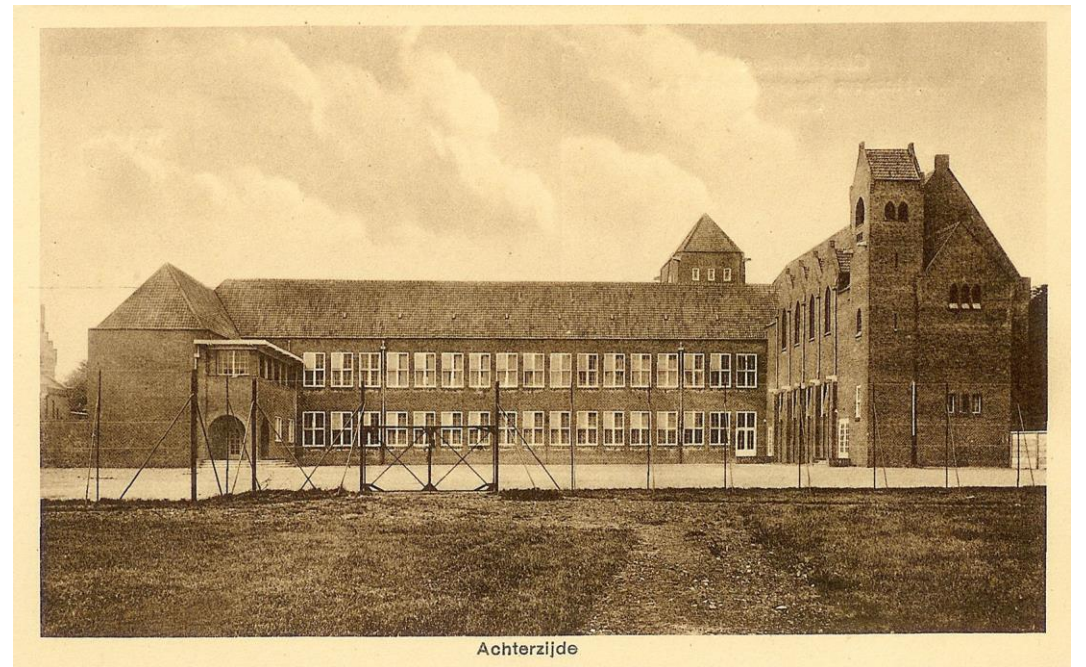
De Handelsschool stopt in 1926.

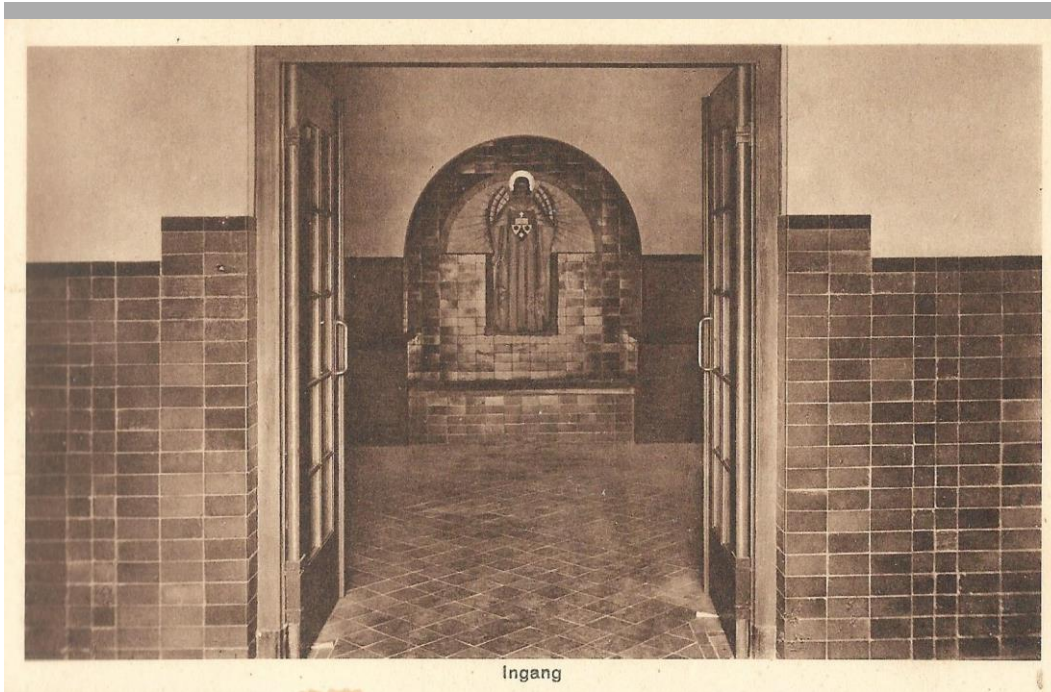
Groeten uit Oss. Hooge Burgerschool.

1928 De nieuwbouw komt gereed, de villa blijft.

In april 1928 wordt de school betrokken, met ook een 'speelplaats' van 1 hectare. Een fors gebouw voor 82 leerlingen !

1928 ingang - de hal en de engel -- de kapel

1928 – beeld bij het trappenhuis

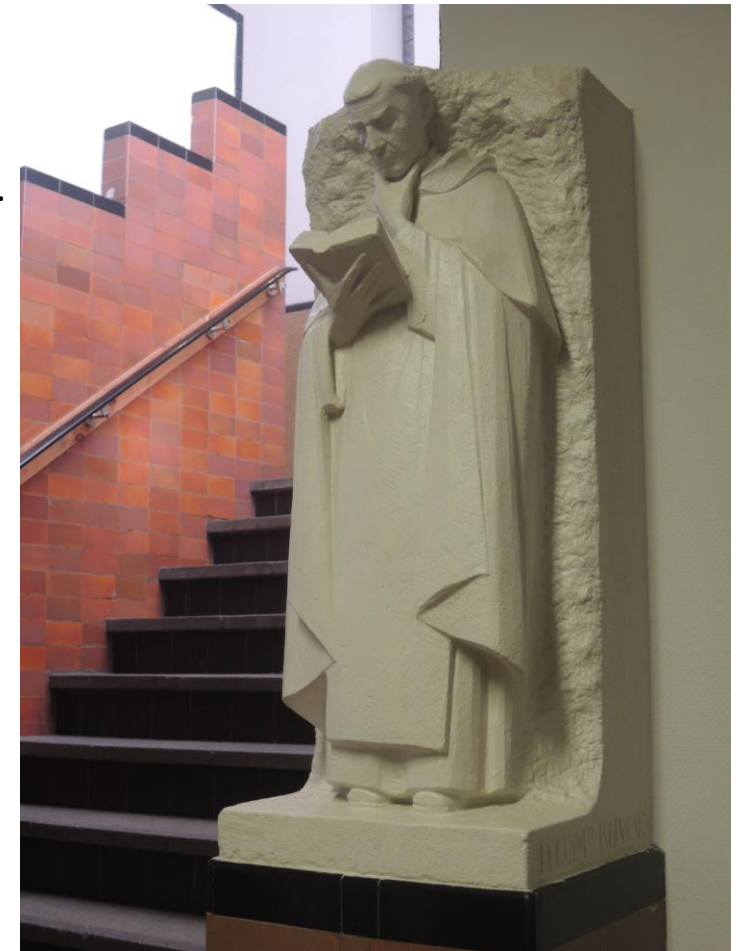
Notaris Bijvoet, die de Carmelieten als klant had, schonk een beeld dat in de trapopgang werd geplaatst: De Carmeliet die breviert (of een schoolboek hanteert?).

De inscriptie op de voet van het beeld memoreert dit:

D(onum) D(edit) MR BIJVOET

(geschonken door mr. Bijvoet)

**Vele schilders hebben de
inscriptie doen vervagen.**

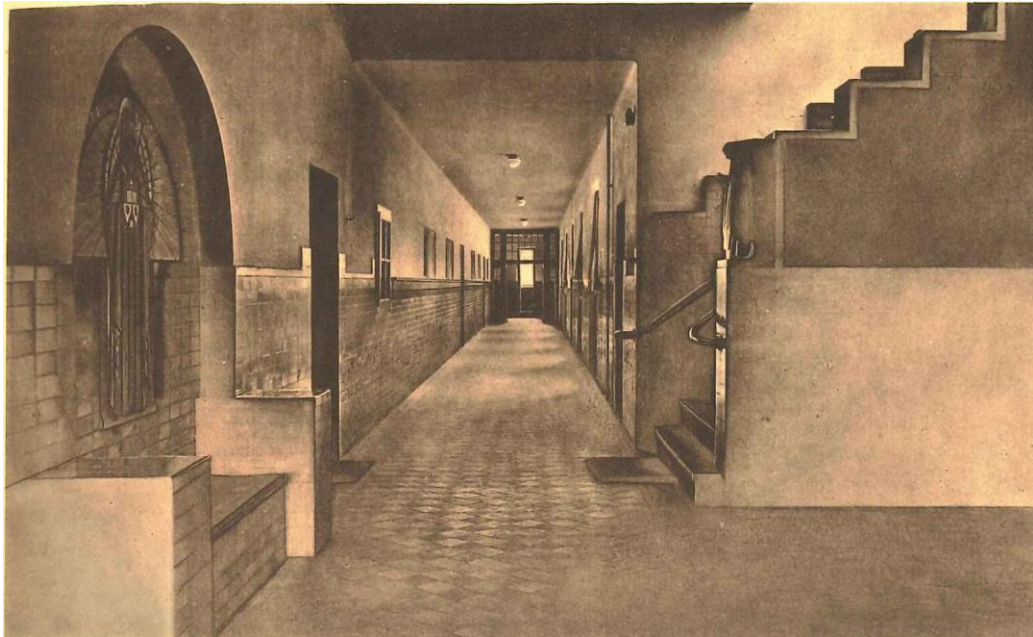
1928 – 16 juli

mgr. Jurgens (zoon van Jan!) wijdt het gebouw in

1940-1945

1940 De HBS wordt compleet: ook een A-afdeling;
Kolen- en voedselschaarste – soms geen lessen.

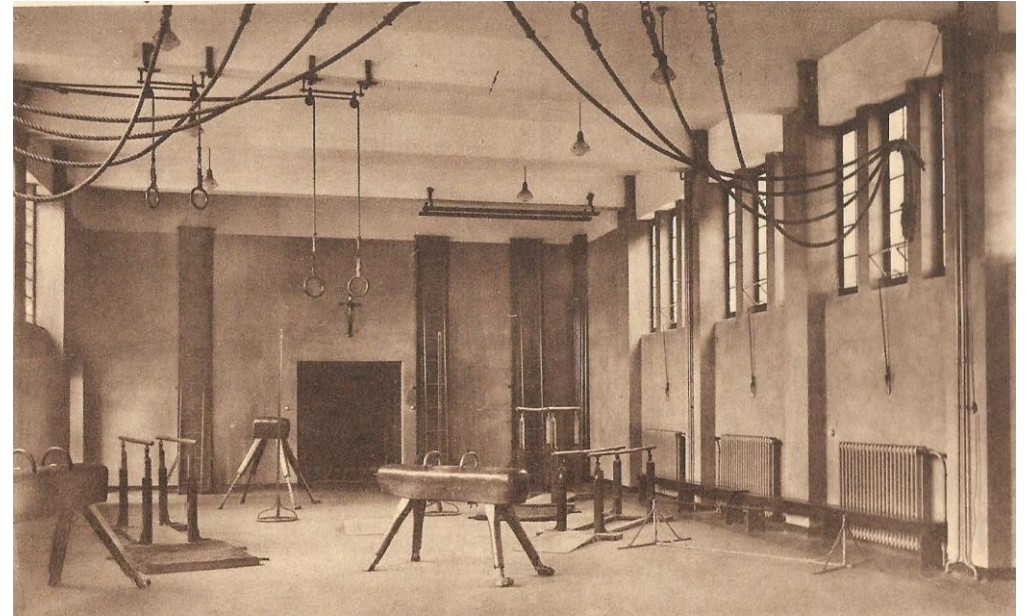
1941 (sept.) Een droevig verlies: De school verliest alle Joodse leerlingen.

Ze worden 'geconcentreerd' in het gebouw Papenhulst 7 Den Bosch. Op de laatste datum zijn de laatste leerlingen gedeporteerd.

1944-1945

vanaf september 1944: De school 'gevorderd'.
Geen eindexamen 1945, wel 'getuigschriften'.

1946 eindexamen HBS-B, leerlingen en leraren

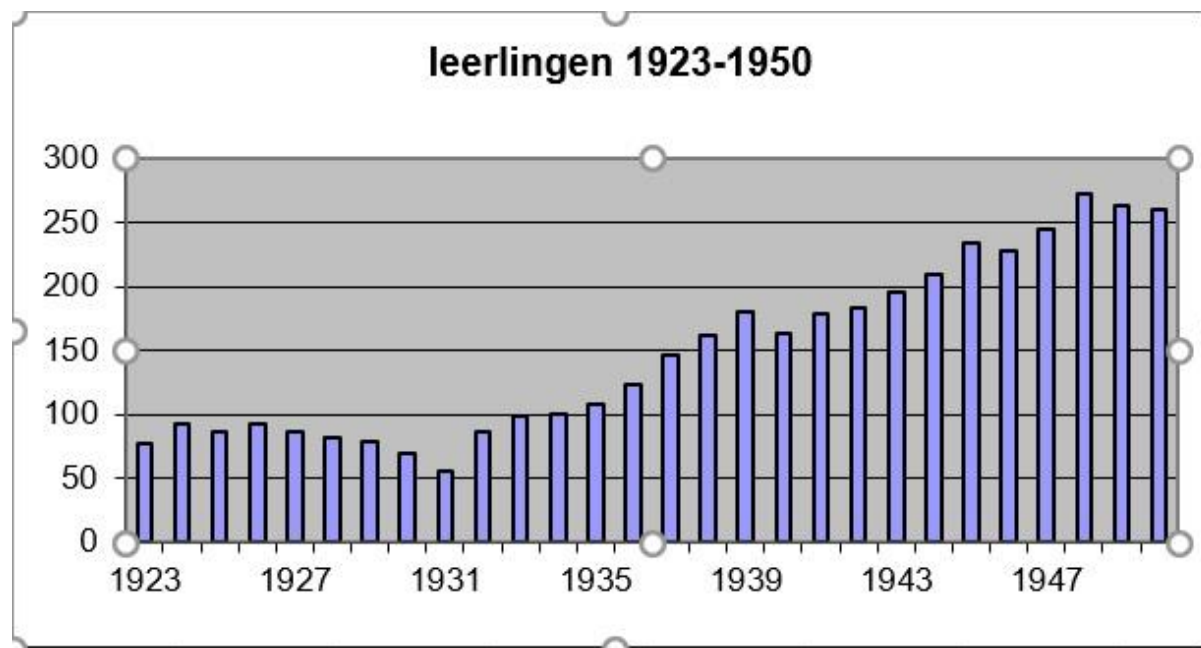
zomaar een
examenfoto,
allen keurig in het pak

1947: De school krijgt een Gymnasium-afdeling;
1948: en krijgt de naam Titus Brandsmalyceum.

1947: 19 leerlingen van de
2^e klas willen nú al starten op
II Gymnasium, en dat gebeurt.

Het ministerie betaalt pas in 1948
(278 leerlingen).

1952: de eerste meisjes, op klas II Gymnasium!

- Examens vanaf 1957 met jongens en meisjes.
- Hierbij de geslaagden Gymnasium **1958**.
- Meisjes in de “brugklas” : pas in 1963 !

1952-1954 uitbreiding van de school: 6 lokalen / 'overblijfruimte', 'tekenzaal', uitbreiding gymzaal

met een tweede
trappenhuis, in
de zijvleugel

Na vele jaren van wachten

Reeds in de oorlogsjaren, toen het Titus Brandsma Lyceum nog „Carmelcollege” was, deed het tekort aan ruimte in het gebouw zich gevoelen. Toen reeds moest het grote lijnteken-lokaal omgebouwd worden tot twee klassen en alle beschikbare lokaliteiten voor lesgeven worden ingericht. Nog erger werd het, toen, na langdurige voorbereidingen, de H.B.S. werd omgezet in een Lyceum, genoemd naar Titus Brandsma. Dat was op de 8ste September 1948. Het prachtige gebouw, een der mooiste van geheel Oss, dat op Maandag 23 April 1928 officieel geopend werd, was te klein geworden, iets wat men bij de opening niet had durven dromen. Onmiddellijk werden, na de omzetting tot Lyceum, stappen

ondernomen om de school uit te beiden. De ambtelijke molen draait evenwel langzaam; het schoolbestuur heeft dit meermalen ondervonden. Nu is het dan eindelijk zover dat er gebouwd kan worden. In een in dit blad voorkomende advertentie wordt n.l. de aanbesteding bekend gemaakt van de uitbreiding van de rechtervleugel (aan de kant van het postkantoor). De plannen voor de linkervleugel zijn eveneens gereed, doch hiervoor is nog geen bouwvolume verstrekt. Wel verwacht men deze binnen afzienbare tijd, waarna villa „Josina” zal worden afgebroken om plaats te maken voor een geheel nieuwe linkervleugel.

Nieuwe rechtervleugel het eerst aan bod *Sloping van Villa „Josina” binnenkort een feit*

Zes klassen met
bijbehoren

school. In 1914 namen de plannen concrete vormen aan. De oorlog kwam tussenbeide waardoor de plannen tot later datum verschoven moesten worden. Op

„De Stad Oss” toe breedvoerig deze kwestie bekeken hadden. Het begin was echter zo weinig opzienbarend, dat practisch niemand er aandacht aan schonk. Het was een riskant begin, daar men moest beginnen zonder subsidie van het rijk. Dat was in September 1923, maar men is er bovenop gekomen. Gaandeweg werden de grootste moeilijkheden uit de weg geruimd. Het nieuwe H.B.S.-gebouw kwam tot stand, en daarin heb-

1952-1953: eerst zes nieuwe lokalen, dan sloop van de villa

1953-1954: Verdere uitbreiding: nieuw 'overblijflokaal' plus 'tekenzaal'; en vergroting van gymzaal en kapel

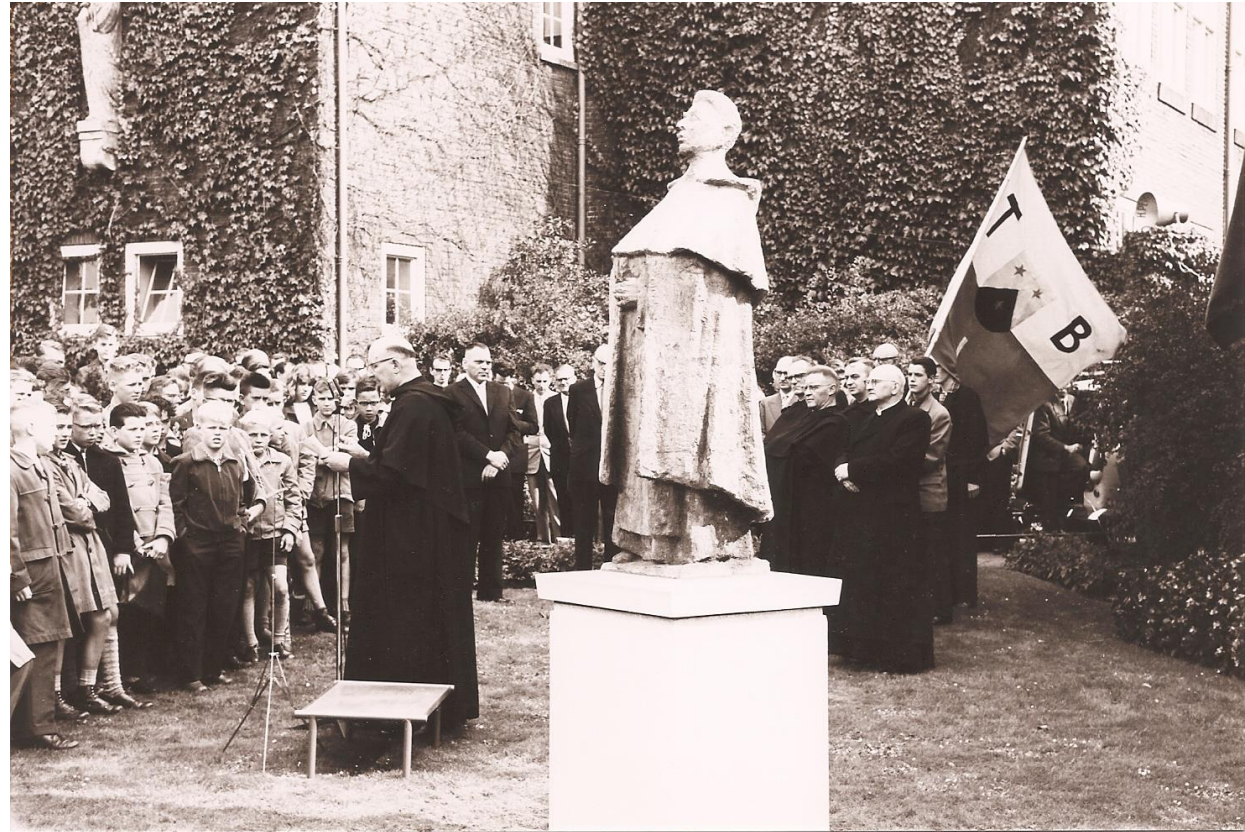

1957, september: onthulling beeld van pater Titus Brandsma

1957, september: onthulling beeld van pater Titus Brandsma

met TBL-vlag !

1965, foto vóór de verbouwing

**JAAR
BOEKJE**

1966

TITUS BRANDSMALYCEUM - OSS

1965-1967: Grote uitbreiding van het gebouw:
o.a. de 'lokalenflat', 2e gymzaal, hal, garderobe, 'luchtbrug'.

Op de foto: de bouw
van de 2^e gymzaal
en de hal.

1965: al 625 leerlingen

1967, na de verbouwing

1967, na de verbouwing

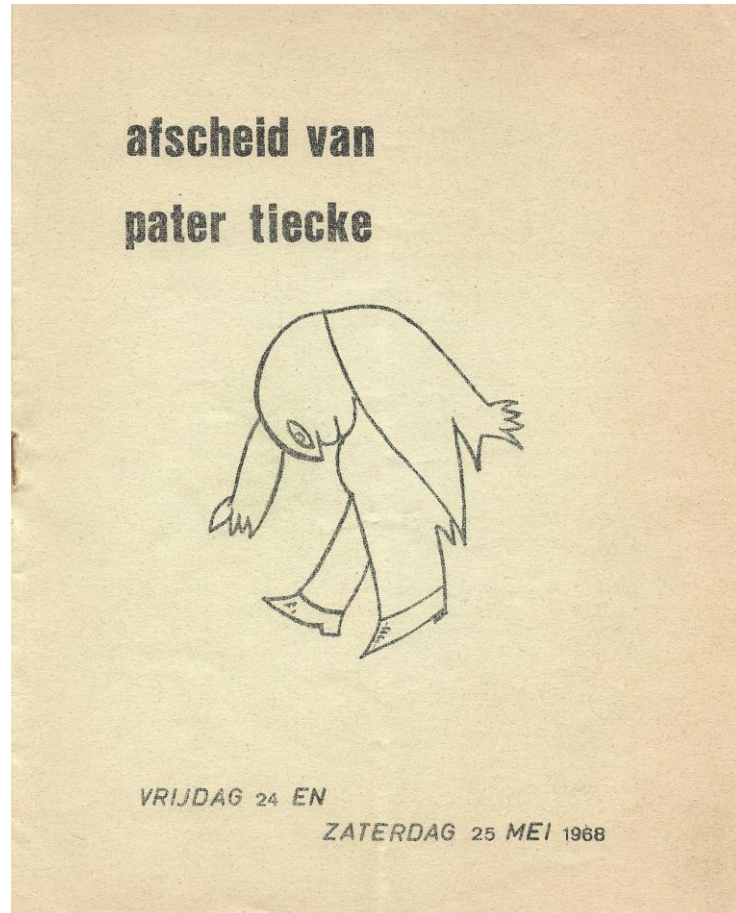

**JAAR
BOEKJE**

1968-1969

TITUS BRANDSMALYCEUM - OSS

1968: rector pater Tiecke neemt afscheid.
Zijn opvolger (voor vele jaren): Toon Jagers

revue "ontieckelijk"

Uit het jaarboekje 1968 – 1969:

“Mammoetwet”

Als gevolg daarvan nam de school in 1973 de eerste Havo-examens af, en in 1974 de eerste VWO examens (Atheneum en Gymnasium n.s.)

In dit zes en veertigste schooljaar ondergaat het Titus Brandsmalyceum twee belangrijke veranderingen. Voor het eerst in haar bestaan krijgt onze school een leek als rector, een verandering, waaraan velen nog even zullen moeten wennen.

In de tweede plaats doet met ingang van dit schooljaar de wet op het Voortgezet Onderwijs (de Mammoetwet) haar intrede. Dit betekent, dat het lyceum start met een brugklas, dat in 1969—1970 een afdeling HAVO wordt toegevoegd en dat dan tevens de HBS, die Atheneum zal heten, zesjarig wordt.

1973 50-jarig jubileum – de krant was er vol van

Over de invloed en de betekenis van het Titus-Brandsmalyceum moet niet te licht worden gedacht. De eerste 35 tot 40 jaar van zijn bestaan is het nagenoeg de enige middelbare school geweest in een zeer uitgestrekte regio, de seminaries buiten beschouwing gelaten. Behalve de Maaskant zijn grote delen van het Land van Maas en Waal, de Meijerij, de Peel en het Land van Cuyk aangewezen geweest op de Osse school. Hoewel de toestroom van leerlingen omgerekend per dorp relatief gering is geweest, was het totaal aantal leerlingen uit noordoostelijk Brabant erg groot. „Je kunt zeggen dat de school vooral in de eerste decennia een sleutelpositie heeft ingenomen in een héél groot gebied”, zegt conrector J. Botden, oud-leerling van de school en nu ook (zilveren) jubilaris.

School beïnvloedde ontwikkeling N.O.-Brabant

TITUS-BRANDSMALYCEUM OSS HALVE EEUW OUD

OSS, 18 sept. — Het Titus-Brandsmalyceum in Oss, de school die wellicht de grootste invloed heeft uitgeoefend op de ontwikkeling van noordoostelijk Noord-Brabant, bestaat een halve eeuw. De in 1923 als Carmelcollege begonnen hbs-b met (tøenal!) 36 leerlingen in de eerste klas, is uitgegroeid tot het Titus-Brandsmalyceum met afdelingen havo en vwo (atheneum en gymnasium) met 925 leerlingen. De plaats van vestiging is dezelfde gebleven: het hartje van Oss.

Het Carmelcollege in de voormalige villa van margarinefabrikant Jan Jurgens, die het pand na zijn overlijden beschikbaar stelde aan de hem zeer sympathieke paters Carmelieten om het oprichten van een middelbare school mogelijk te maken. Villa Josina heeft al spoedig, in 1923, plaats moeten maken voor een, later drastisch uitgebreid, nieuwbouw.

In vijftig jaren heeft het Titus-Brandsmalyceum meer dan 1600 gediplomeerden afgeleverd: 1085 hbs'ers (a en b), 326 gymnasiasten en 37 havo'ers, resultaat van de onlangs afgesloten eerste eindexamens havo. De eerste examens atheneum en gymnasium-nieuwe-stijl zijn aan het eind van het nu begonen schooljaar.

Over de invloed en de betekenis van het Titus-Brandsmalyceum moet niet te licht worden gedacht. De eerste 35 tot 40 jaar van zijn bestaan is het nagenoeg de enige middelbare school geweest in een zeer uitgestrekte regio, de seminaries buiten beschouwing gelaten. Behalve de Maaskant zijn grote delen van het Land van Maas en Waal, de Meijerij, de Peel en het Land van Cuyk aangewezen geweest op de Osse school. Hoewel de toe-

*Titus Brandsma zette
zich in voor de hbs*

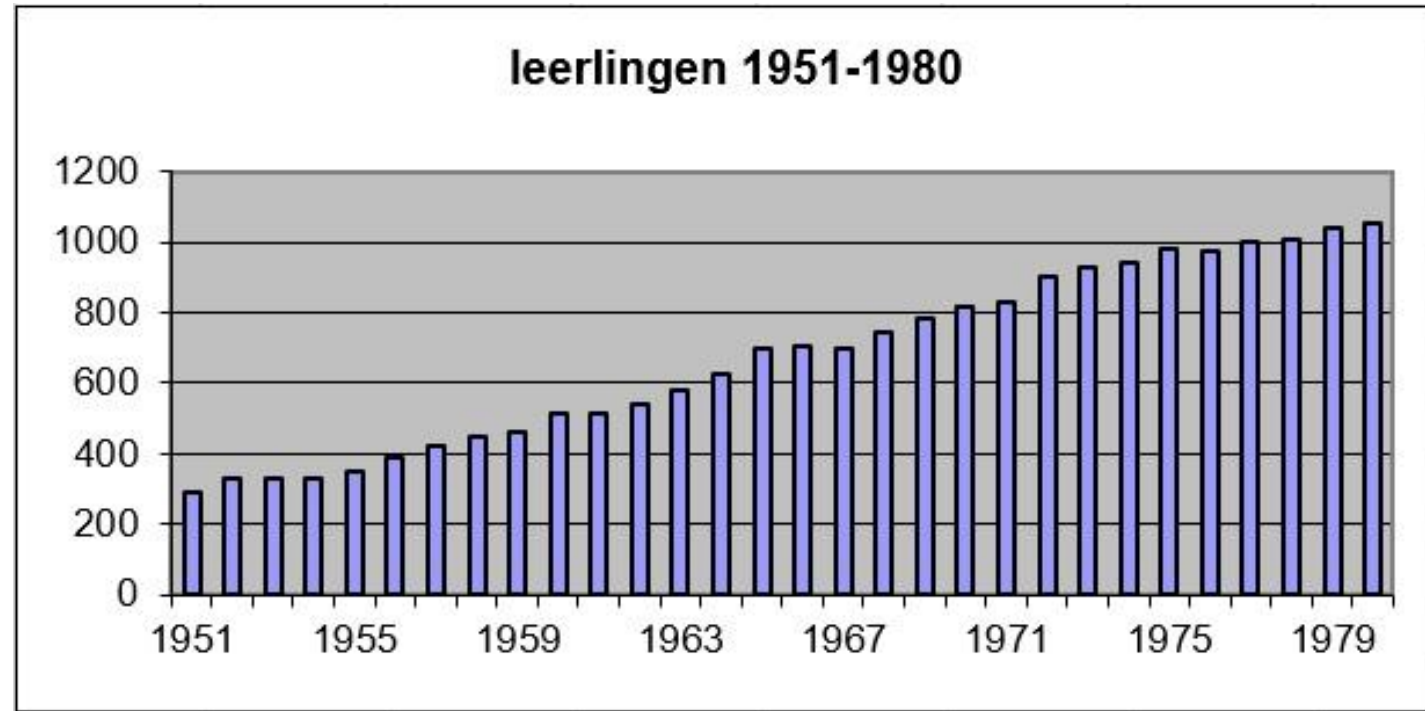
Het is niet verwonderlijk, dat de Carmelieten in Oss een middelbare school hebben opgezet, het nu vijftig jaar bestaande Titus-Brandsmalyceum, vroeger Carmelcollege geheten. De Carmelieten hebben sinds 1890 een zwaar stempel gedrukt op het geestelijk leven van de Industriestad, tot op de dag van vandaag. Zij zijn wel met hun tijd meegegaan en als Carmeliet (he-

laas?) niet altijd meer herkenbaar. Hun klooster is een grijs-witte torenflat in het nieuwe vallen parochieel onder door Carmelieten geleide kerken. In de vooroorlogse jaren was Oss stadsdeel Ruwaard. Ongeveer de helft van de 44.000 Ossenaars vernaard om zijn door Carmelieten geleide kerkelijke en godsdienstige activiteiten. De paters voerden in die periode zelfs de redactie van een krant, De Stad Oss.

De bekendste Osse Carmeliet is pater Titus geweest. Titus Brandsma, de man naar wie de school in 1947 is genoemd, wiens standbeeld voor de school staat en wiens portretten in de school hangen. De oprichting van de HBS-b heeft destijds nogal wat voeten in aarde gehad. Al in 1913 hadden de Carmelieten villa Josina gekregen om de school in onder te brengen en had de bis-

Het leerlingenaantal steeg en steeg ...

1946 leerlingen (Examenfoto HBS-B - nogmaals)

ieder keurig in het pak

*even vergelijken
met 1973/74 → ↓*

1973-74 leerlingen VI Gymnasium

*met conrector
pater van den Heuvel*

*geen leerling meer
in het pak
(op een lesdag, dat wel)*

1946 vergelijk de directeur/leraren van 5HBS-B met

2001 Alle medewerkers in kleur

nog één colbertje

Titus Brandsmalyceum Oss 2001-2002

- Dit waren de eerste 50 jaren.
- Wat blijft: het TBL. *Vivat crescat floreat !*

Met dank aan het Stadsarchief Oss

Frans Bruna - TBL 1966-2002

